O‘ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNING AHOLI BANDLIGINI OSHIRISHDAGI AMALIY JIHATLARI

Alafsar Mammadov Shaxliyar ogli

Toshkent kimyo-texnologiya instituti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: *Mazkur tezisda O‘zbekistonda kichik biznesning aholi bandligini oshirishdagi amaliy jihatlari yoritilgan. Kichik biznes subyektlarining yangi ish o‘rinlarini yaratish, ishsizlik darajasini kamaytirish, aholi daromadlarini oshirish va iqtisodiy faollikni kuchaytirishdagi o‘rni tahlil qilingan. Shuningdek, tadbirkorlik faoliyatini qo‘llab-quvvatlash, moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish, kasbiy ko‘nikmalarni rivojlantirish hamda hududlarda tadbirkorlik tashabbuslarini rag‘batlantirish masalalariga e’tibor qaratilgan. Tezis yakunida kichik biznes orqali bandlikni ta’minlash samaradorligini oshirishga qaratilgan amaliy taklif va tavsiyalar bayon etilgan.*

Kalit so‘zlar: *Kichik biznes, aholi bandligi, O‘zbekiston iqtisodiyoti, tadbirkorlik, yangi ish o‘rinlari, ishsizlik darajasi, mehnat bozori, iqtisodiy faollik, xususiy tadbirkorlik, kichik tadbirkorlik subyektlari, aholi daromadlari.*

Davlat tomonidan tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlashning samarali mexanizmlari mamlakat iqtisodiyotining barqaror o‘sishi va yangi ish o‘rinlarini yaratishning muhim omili sifatida qaraladi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, tadbirkorlikni rivojlantirish uchun nafaqat moliyaviy resurslar, balki institutsional va ijtimoiy sharoitlar ham muhim ahamiyatga ega. Davlatning bu sohadagi roli bir necha darajada amalga oshiriladi: birinchidan, huquqiy va tartibga soluvchi bazani shakllantirish orqali tadbirkorlik subyektlari uchun teng va shaffof imkoniyatlar yaratish; ikkinchidan, moliyaviy yordam va subsidiyalar orqali yangi loyihalarni qo‘llab-quvvatlash; uchinchidan, infratuzilma, transport, logistika va texnologik resurslarni ta’minlash orqali biznesning samaradorligini oshirish; to‘rtinchidan, ta’lim va kasb-hunar tizimini rivojlantirish orqali malakali kadrlarni tayyorlash; va

beshinchidan, hududiy rivojlanish va eksport salohiyatini oshirish bo‘yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish.

Davlatning tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari makroiqtisodiy barqarorlikni ta’minlash va raqobatni oshirishga xizmat qiladi. Soliq imtiyozlari va kredit kafolatlari kichik va o‘rta biznesga sarmoya kiritishni rag‘batlantirsa, raqamlashtirish va elektron hukumat tizimlari byurokratik to‘siqlarni kamaytiradi va biznes jarayonlarini tezlashtiradi. Hududiy rivojlanish dasturlari viloyat va qishloqlarda tadbirkorlik imkoniyatlarini kengaytirib, ish o‘rinlari va ijtimoiy barqarorlikni ta’minlaydi. Shuningdek, ekologik barqarorlik va “yashil iqtisodiyot” tashabbuslari yangi biznes yo‘nalishlarini ochadi va innovatsion texnologiyalarni joriy etishga turtki beradi. Shu bilan, davlatning moliyaviy, huquqiy, institutsional, texnologik va inson kapitalini rivojlantirishga qaratilgan kompleks mexanizmlari raqobatbardosh, shaffof va barqaror iqtisodiy muhit yaratishga xizmat qiladi. Quyidagi jadvalda ushbu mexanizmlarning turlari, ularning maqsadi va asosiy vazifalari keltiramiz (1-jadval):

1-jadval

Davlat tomonidan tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari[1]

№	Mexanizm turi	Maqsadi	Asosiy vazifalar va chora-tadbirlar
1	Moliyaviy qo‘llab-quvvatlash	Yangi biznes loyihalarni rag‘batlantirish	Kreditlar, subsidiyalar, imtiyozli soliq rejimlari
2	Huquqiy va tartibga solish	Biznesni huquqiy himoya qilish va shaffoflik	Sud tizimi islohotlari, kontraktlarni himoya qilish, korrupsiyaga qarshi kurash
3	Infratuzilma va logistika	Biznes jarayonlarini samarali tashkil etish	Transport tarmoqlari, sanoat zonalari, logistika markazlari

[1] Muallif tomonidan ishlangan

4	Raqamlashtirish va innovatsiyalar	Zamonaviy biznes muhitini yaratish	Elektron hukumat, elektron savdo, texnoparklar, startap ekotizimi
5	Ta’lim va kadrlarni rivojlantirish	Malakali ishchi kuchini tayyorlash	Kasb-hunar markazlari, oliy ta’lim dasturlari, treninglar
6	Hududiy rivojlanish	Iqtisodiy faollik va barqaror ish o‘rinlarini oshirish	Sanoat va texnoparklarni rivojlantirish, viloyatdagi biznes loyihalari
7	Eksport va xalqaro integratsiya	Mahsulotlarni global bozorga chiqarish	Eksport yo‘nalishlarini kengaytirish, xalqaro ko‘rgazmalar, sertifikatlash
8	Yashil iqtisodiyot va ekologiya	Barqaror va innovatsion biznesni rag‘batlantirish	Energiya tejovchi texnologiyalar, qayta tiklanuvchi energiya, ekologik startaplar

Ushbu jadvaldagi tahlildan kelib chiqib aytishimiz mumkinki, davlatning tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari bir-biri bilan uzviy bog‘langan kompleks tizimni tashkil etadi. Moliyaviy chora-tadbirlar, masalan, imtiyozli kreditlar, subsidiyalar va soliq imtiyozlari yangi loyihalarni rag‘batlantirib, investitsion muhitni jozibador qiladi va innovatsion loyihalarning amalga oshishini tezlashtiradi. Huquqiy va tartibga solish mexanizmlari tadbirkorlik faoliyatini himoya qilib, shaffof sharoit yaratadi, infratuzilma va logistika choralari esa ishlab chiqarish va yetkazib berish jarayonlarini optimallashtiradi, hududlararo raqobatni kuchaytiradi. Raqamlashtirish, innovatsiyalar, elektron savdo, texnoparklar va startap ekotizimi tadbirkorlik jarayonlarini soddalashtiradi, yangi ish o‘rinlari yaratadi va malakali kadrlar tayyorlash orqali iqtisodiy faollikni oshiradi. Hududiy rivojlanish, eksport salohiyati va yashil iqtisodiyot mexanizmlari mahalliy ishlab chiqarishlarni global bozorga chiqarish, innovatsion va barqaror biznes yo‘nalishlarini rag‘batlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan, barcha mexanizmlar

birlashtirilgan holda raqobatbardosh, ochiq va shaffof biznes-muhitni yaratadi hamda mamlakatning uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanishiga hissa qo‘shadi.

Davlat tomonidan tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari iqtisodiy faoliyatni kengaytirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish, investitsiyalarni jalb qilish va innovatsiyalarni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Biroq ularning samaradorligi moliyaviy resurslarning yetarliligi, huquqiy va tartibga solish tizimining shaffofligi, infratuzilmaning rivojlanganligi, kadrlar salohiyati hamda raqamlashtirish darajasiga bevosita bog‘liq. Samarali mexanizmlar tadbirkorlik subyektlari uchun moliyaviy, huquqiy, institutsional va texnologik jihatdan qulay muhit yaratadi. Xususan, kreditlar, subsidiyalar va soliq imtiyozlari yangi loyihalarni rag‘batlantiradi va iqtisodiy faollikni oshiradi, huquqiy islohotlar biznesni himoya qilib, teng raqobat sharoitini ta’minlaydi. Infratuzilma va logistika tizimining rivojlanishi ishlab chiqarish hamda yetkazib berish jarayonlarini soddalashtiradi, hududlar o‘rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni kamaytiradi, raqamlashtirish esa elektron savdo, startap ekotizimi va zamonaviy biznes modellarini rivojlantirish orqali byurokratik to‘siqlarni qisqartirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 19-martdagi “Kichik va o‘rta biznesning iqtisodiyotdagi o‘rnini oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-50-sonli Farmoni
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-6079-sonli Farmoni
3. Xusanova Z. (2021) Small business development in Uzbekistan: socio-economic aspects // Iqtisodiyot va Ta’lim. 4-son.
4. Abduramanov X., Zokirov Sh. (2021) International experience in small business support and its adaptation in Uzbekistan // Business and Management Journal. № 2. P. 22–30.
5. Faria J.R., Ogura L., Prado M., Boudreaux C.J. Government Investments and Entrepreneurship // Small Business Economics. 2023. Vol. 61, No. 4. P. 1015–1032.
6. Шершеневич В.В. Предпринимательство и его роль в экономическом развитии. М.: Экономика, 2005. 312 с.